
P r i k a z i i o s v r t i

Praktična teologija u kontekstu modernog aggiornamenta

Stipe NIMAC, *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi*, Biblioteka "Ravnokotarski Cvit", Lepuri 2001., 191 stranica.

Knjiga fra Stipe Nimca u izdanju renomirane biblioteke "Ravnokotarski Cvit" iz Lepura pod naslovom *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi* obaseže 191 stranicu i osim predgovora najistaknutijega promotora praktične teologije u hrvatskoj Crkvi na teorijskoj i praktičnoj razini fra Bone Zvonimira Šagija čine je 12 pojedinačnih članaka, koji, svaki na svoj način, svjedoče o prakticiranju katoličke teologije u različitim vremenima naše najnovije hrvatske povijesti. Knjiga je djelo angažiranoga hrvatskog franjevca, člana Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja u Splitu, profesora pastoralne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu i na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru; i ona u sebi nosi ozračje Drugoga vatikanskoga sabora, koji je kršćanima otvorio nove mogućnosti širenja temeljnih kršćanskih vrednota u suvremenomu svijetu.

Knjiga *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi* bavi se problemima praktične teologije u našim prostorima u posljednjim desetljećima 20. stoljeća. O njima se, međutim, ne može raspravljati bez poznavanja društvenih, političkih, kulturnih, vjerskih i teoloških prilika toga vremena. Upravo o tim prilikama svjedoče članci u ovoj knjizi i svi oni nose pečat vremena u kojem su pisani. Stoga ću ih upravo zbog prikaza duha toga vremena predočiti našim čitateljima u kronološkom redoslijedu, onako kako su nastajali, a ne onako kako su tematski objavljeni u knjizi.

Članak *Sport kao izazov, poziv i šansa za evangelizaciju. Tijelo, sport i teologija* autor tematski smješta tek na kraj knjige, iako je od svih drugih objavljen najranije, daleke 1988. godine. Taj članak svjedoči o jednomu vremenu kojeg se mnogi danas ne žele prisjetiti kao nečega lošega, a bilo je to vrijeme prisilne ateizacije, razdvojenosti profanoga i sakralnoga, države (Partije) i Crkve, vrijeme političkoga ateizma. Međutim, franjevci su i tada kao i mnogo puta ranije u modelima vlastitoga pastoralnoga djelovanja nalazili mogućnosti ostvarivanja političkoga, zapravo pravoga angažiranoga kršćanskog djelovanja, a što se zorno očituje i ovdje. Naime, starijima je jako dobro poznato da je bavljenje tijelom i športom bila jedna od temeljnih uzdanica jugoslavenskoga komunističkog sustava, u koji su duboko bili uronjeni i hrvatski partijski radnici, odani Titu i Partiji, i kojima je trebalo 'privesti našu omladinu'. Danas se spominjanje te izreke dočekuje s odmahivanjem ruke kao nešto bezazleno, bezvrijedno, a kamoli da bi se o tomu raspravljalo. Sjetimo se samo brojnih športskih manifestacija i njihovih komunističkih pokrovitelja. Sudjelovati u njima za mlade je kršćane značilo ne ići na misu, na vjeronauk, ne biti sa svojom obitelji u vrijeme tjednokraja. Sudjelovanje mladih katoličkih vjernika u omladinskim športskim natjecanjima, u bratstvo-jedinstvujućim povorkama i taborovanjima 'po šumama i gorama' za njihove je organizatore značilo odvajanje tih mladih ljudi od tih sadržaja kako bi ih se sačuvalo od štetnoga utjecaja drugačijih, to znači nekomunističkih svjetonazora i razmišljanja, a koje su povezivali s Crkvom, obiteljima i svećenicima. Stoga nas fra Stipe ovim člankom želi upozoriti na jedno veoma nepristupačno područje pastoralnoga djelovanja u tadašnjoj Hrvatskoj, a to su šport i slobodno vrijeme i mladi u njemu. Na to se nadovezuje i sadržaj članka *Odgoj župnih pastoralnih vijeća za dijakoniju*, objavljenom godinu dana kasnije (1989.), u kojem se govori o župnoj zajednici kao temeljnoj i glavnoj crkvenoj organiziranoj evangelizacijskoj i religiozno odgojnoj zajednici. Naime, nalazeći u Dokumentima II. vatikanskoga sabora uporište za svoju tezu da je župa 'zajednica', a ne društvo, organizacija, Nimac nas upozorava na činjenicu koliko je tada bilo važno promicati župnu dijakoniju, kako među vjernicima u župama tako i među drugim građanima s kojima su vjernici dolazili u kontakt. Baviti se dijakonijom u društvu u vrijeme i prije već tada primjetljivoga propadanja socijalističkoga svjetonazora, značilo je rješavati probleme u društvu za koje kršćani ne snose krivicu. Baviti se dijakonijom, služiti drugima i pomagati u nevoljama koje sami niste pripremili, omogućuje vam, međutim, ponuditi i drugačija

promišljanja. Ne treba stoga čuditi što su ovakva razmišljanja mnogih naših suvremenih hrvatskih pastoralnih teologa, poput fra Stipe Nimca, uspijevala, prateći zbivanja u suvremenom europskom kontekstu i čitajući iz toga znakove vremena, ohrabriti svećenike na terenu i uvjeriti ih kako ipak nije sve izgubljeno te kako je trenutno stanje moguće promijeniti, ako ne izravnim televizijskim ili radijskim molitvenim slavljinama, ono barem nesebičnim služenjem, dijakonijom, za što su pojedinci, laici, bili obučavani u župnim zajednicama.

Smatrao sam potrebnim odmah na početku progovoriti o ova dva članka, jer su oni svjedočanstvo odlučnosti i hrabrosti pojedinaca da u vremenima neprikladnima za naviještanje kršćanske poruke pronađu načine javno progovoriti i približiti se 'religiozno najrizičnijoj' skupini – a to znači mladima. Bez razumijevanja toga vremena u kojem su ovi članci pisani, teško bi bilo shvatiti i želju i ushićenje ne samo autora nego i cjelokupnoga kršćanskoga puka samim naznakama početka stvaranja i življenja vlastite neovisne države. Kršćanski su vjernici stoga u vremenu u kojemu je stvorena neovisna Hrvatska država, gledali vrijeme nadolazeće slobode i demokracije, vrijeme približavanja bogatoj, pravno i politički uređenoj Zapadnoj Europi.

Autor nam u članku *Grad kao stjecište migracijskih tokova i izazov za pastoralni rad u našoj Crkvi* (1990.) govori o posljedicama modernizacije, urbanizacije i industrijalizacije na život kršćana druge polovice dvadesetoga stoljeća, nastanjenih u gradovima koji kroz to, kako autor naglašuje, postaju poticaj i završne točke, odnosno stjecište migracijskih tokova, te time istodobno i izazov za pastoralni rad. Zbog tih je društvenih promjena bilo potrebno, nastavlja autor, mijenjati dosadašnji način pastoralnoga djelovanja i početi tražiti načine novih, modernomu čovjeku prihvatljivih oblika (re)evangelizacije .

Da su se zbile bitne društvene promjene u Hrvatskoj, nedvojbeno nam svjedoči članak *Pedagoški pomaci i mjesto vjeronauka u novom sustavu osnovnoga i srednjega školstva u Republici Hrvatskoj* (1992.), u kojem nas autor upoznaje s promjenama u hrvatskom Ustavu te na temelju toga o izvršenim promjenama u hrvatskom zakonodavstvu, apostrofirajući pri tom posebice vrijedne, korisne i suvremene pedagoške, obrazovne i ideološke pomake koje sa sobom donose *Zakon o osnovnomu školstvu* i *Zakon o srednjem školstvu*. Međutim, autor je svjestan da za duhovnu i moralnu obnovu društva, a time posebice mladih, nije dovoljno izvršiti samo

ustavne i zakonske promjene. Potrebno je u tom smislu krenuti, rekli bismo, od početka. Nakon prestanka razdoblja vladavine komunističkoga sustava u kojem je promoviran i prakticiran socijalistički sustav vrijednosti, nastupilo je priželjkivano novo, ali u mnogim segmentima 'iznenadno vrijeme', u kojemu se bilo veoma teško snaći. Nije se bilo moguće preko noći odreći komunističkoga, kolektivističkoga načina razmišljanja i svjetonazorskoga odnosa. Ni nove se vrijednosti nisu bile stvorile. Crkva se također našla u jednom zrakopraznom prostoru. Trebalo je sada iz socijalističkih katakombi, iz sakristija, izići pred vjernike, u narod, u javnost, na ulicu, u gradsku vrevu i svima, mladima i onima starijima, propovijedati teologiju novoga doba. Bio je to za mnoge u Crkvi veliki izazov. Stoga je potrebno u tom kontekstu gledati i fra Stipine članke *Pedagoški pomaci i mjesto vjeronauka u novom sustavu osnovnoga i srednjega školstva u Republici Hrvatskoj* (1992.) te *Mjesto mladih u župnoj zajednici* (1993.), u kojima nam on na pristupačan način govori o tomu kako bi se Crkva u svom pastoralnom radu trebala posvetiti odgoju mladih vjernika kako bi oni, usprkos svim negativnim naslijeđima i nataložinama prošlosti, mogli spoznati svoje vlastito osobno poslanje u Kristovoj Crkvi i početi aktivno sudjelovati u radu svoje župne zajednice te u njoj preuzeti odgovornost za budućnost kršćanskoga života u vlastitoj sredini.

Koliko je fra Stipe Nimac i osobno i profesionalno bio i ostao zauzet za promicanje poruka Drugoga vatikanskoga sabora o pastoralnomu djelovanju u svijetu, među izgubljenima u gradskoj vrevi, među studentima te posebice odraslima vidimo iz njegovih članaka *Studentska kateheza* (1998.), *Kateheza odraslih – prioritetni zadatak hrvatske Crkve* (1999.), *Pastoralno djelovanje u neredovitim situacijama prema Familiaris consortio* (1999.) te naposljetku iz članka *Mladi, aktivni subjekt kateheze* (2000.). Međutim, to su ujedno i poruke ne samo kršćanima laicima nego ponajprije predstavnicima Katoličke crkve da se zauzetije počnu brinuti za navedene skupine hrvatskih građana, koji zbog nebrige ostaju na rubovima društva, ali i Crkve.

Dolazeći ovako do "kronološkoga kraja" ne možemo ne spomenuti i prva dva članka u ovoj knjizi, kojima nam fra Stipe želi ponuditi odgovor na pitanje *Što je to praktična teologija?*, odnosno možemo li našu *tradiciju kao pastoralno poslanje* staviti u kontekst modernoga *aggiornamenta*? Za razumijevanje tog odgovora autor nam nudi šest teza, na temelju kojih možemo vidjeti kako je

suvremena praktična teologija ona teološka disciplina koja je obvezana Božjoj opciji za čovjeka, iz čega proizlazi i potreba kako promatranja čovjekove životne zbilje prema mjerilu njegova dostojanstva pred Bogom tako i teološkoga promišljanja (1), da je ona teološka disciplina koja teži "približiti se hermeneutički usmjerenim humanističkim i društvenim znanostima" (2), koja samu sebe shvaća kao hermeneutičku znanost (3), koja se upušta u uzajamno kritički dijalog između kršćanske Poruke i suvremene situacije (4), koja nastoji u duhu Drugoga vatikanskoga sabora ukloniti i prevladati institucionalne granice Crkve prema vani i unutra (5) i koja naposljetku prihvaća izazov baviti se opcijskom teologijom (6).

Na kraju moramo kazati kako svi članci u Nimčevoj knjizi *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi* predstavljaju i jesu svjedočanstvo pastoralno-teološkoga djelovanja jednoga hrvatskoga franjevca iskazano uvijek hrabro u vremenu u kojem je (iz)govoreno. Preporučio bih stoga svima ovu knjigu fra Stipe Nimca, koja je vrijedna ne samo po svojem uistinu modernom teološkomu promišljanju našega vremena nego i po snazi promoviranja kršćanske pastoralne teologije u različitim vremenima, posebice u vremenima koja smo držali vremenima demokracije i slobode i u kojima je trebalo javno ukazati na probleme nedostatnoga i neprimjerenoga pastoralnoga djelovanja među mladima, obiteljima i, što je posebno važno, među razvedenima i ponovno oženjenima. Ova će nam knjiga pomoći ne samo razumjeti kako teologija nije neki kruti, nepromjenjivi, čovjeku i njegovim potrebama neprilagodljivi nauk, nego i uvidjeti kako je njezini promicatelji suoblikuju idući ukorak s vremenom u kojem živimo, a sve zbog toga da se ne bismo u njemu izgubili.

Ivan Markešić